

Visn. Lviv. Univ., Ser. Zhurn. 2021: 50; 48–57 • DOI: <http://dx.doi.org/10.30970/vjo.2021.50.11095>

УДК 811.161.2-92.09Сверстюк Є.

ЧАСОПРОСТІР ІСТОРИЧНИХ ПАРАЛЕЛЕЙ ПУБЛІЦИСТИКИ ЄВГЕНА СВЕРСТЮКА

Тетяна Хоменко

Львівський національний університет імені Івана Франка

вул. Генерала Чупринки, 49, 79044, Львів, Україна

e-mail: homenko.tet@gmail.com

<https://orcid.org/0000-0003-2917-3469>

Стаття присвячена дослідженню часопросторових координат публіцистичного добру відомого українського публіциста Євгена Сверстюка. Зокрема, йдеться про часопросторовий континуум творів – цілісний, неперервний, наповнений архетипними образами, які метафоризують текст, але водночас структурують його, нанизані на вісь часу і документально розміщені у просторі. Логіку задіюваних у тексті образів підсилює, власне, постійне перебування автора у часопросторових вимірах епохи, сучасником якої він був, і докладне знання світової та української історії й культури.

Ключові слова: часопростір, історія, історичні паралелі, ретроспекція, публіцистика.

Постановка проблеми. Сучасному українському інформаційному дискурсу притаманна перенасиченість інформацією «сьогодні на сьогодні», деукраїнізація та комерціалізація медійного продукту, що врешті призводить до інформаційного хаосу, маніпуляцій, інформаційного колажування і формування у суспільстві фрагментарних уявлень та знань, а не до резонування справді важливої актуальної інформації. Функцію коментування важливих, часто доленосних, подій та процесів перебирають на себе численні ток-шоу за участі урядовців, високопосадовців різних рангів та електронні форуми. Натомість соціальна роль журналіста знижується, а в суспільстві прогресує ментальна, мовна, та культурна роздвоєність, спричинена тривалим зовнішнім підпорядкуванням інформаційного простору. Це загрожує духовною і смисловою кризою. Нагальною потребою бачиться формування національного інформаційного інтелектуального середовища, готового до якісної комунікації у всіх сферах з подальшою трансформацією інформаційного простору в інформаційний простір знань.

Євген Сверстюк добре відчував змінність (майже хаотичність) сучасного інформаційного простору, в якому «образи замінюються на факти». Саме на полі слова він шукав односторонній, намагався згуртувати спільноту довкола історії України й українства, що в його творах є своєрідною канвою просвіти і щирої дидактики, яку заповнюють не лише важкі слова Правди, але й Надія на те, що ця Правда впорядкує

свідомість, а історія, як один із основних факторів самоідентифікації народу, щедро і предметно персоніфікована в творах публіциста, таки стане непохитною опорою народу.

Публіцистичні твори та виступи Є. Сверстюка, виходили окремими книжками («Вибране» (1979), «Блудні сини України» (1993), «На святі надій. Вибране» (1999), «На хвилях «Свободи» (2004), «Приваба вершин і спокуса безодні» (2005), «Правда полинова» (2009), «Не мир, а меч» (2009), «Шевченко понад часом» (2011). Статті та виступи Є. Сверстюка були опубліковані в часописі «Наша віра». Інтерв'ю з ним побачили світ в газетах «День», «Літературна Україна», «Високий Замок», «Дзеркало тижня», «Експрес», «Українська правда» та ін.

Майже кожен твір автора – прицільна епічна оповідь. Часове і просторове розгортання подій здебільшого полюсне (майже опозиційне), часто через порівняння автор ніби стискає час і наближує до читача теперішнього історію минулого, дає йому відчуття понадчасового осмислення сув'язі цих часів і буквально виштовхує в майбутнє в екзистенційному пориві. Тому часопростір публіцистичних творів Є. Сверстюка можна охарактеризувати як дискурсивний, живий (дихаючий).

Огляд літератури до теми. У науковій сфері термін часопростір (хронотоп – від грецьких слів *χρόνος* «час» і *τόπος* «місце») найчастіше пов'язаний із гуманітаристикою, а саме – з літературознавством. Саме у цій сфері маємо найбільше досліджень художнього часу і художнього простору. Першим про хронотоп у літературі написав М. Бахтін, досліджуючи просторові і часові компоненти художнього твору¹. Н. Копистянська у книзі «Час і простір у мистецтві слова» докладно проаналізувала науковий доробок відомих дослідників цієї проблематики, зокрема В. Іванова, Ю. Лотмана, С. Скварчевської, розвинула тему «свого» і «чужого» хронотопу, але також, що важливо для нашого дослідження, вказала на те, що час і простір – це історичні категорії, а окремий розділ книги присвятила темі соціально-історичного хронотопу². С. Кримський дослідив фази історичного розвитку різної хронологічної визначеності і вказав на те, що планетарна історія розкрила місце людини у Всесвіті і постала як хроноструктура людської долі³. Щодо тематики часопростору у публіцистичній творчості, то таких безпосередніх досліджень немає. Хоча є дослідження публіцистики і публіцистичності відомих вчених В. Здоровеги, Й. Лося, І. Михайлина, О. Косюк, Л. Василик. Дуже докладно аналізує творчість Є. Сверстюка Г. Кушнір. Проте лише у дослідженні Л. Лисенко знаходимо слушні висновки про «соціохронотоп», «координати світового хронотопу», «історичний та соціокультурний етнічно офарблений хронотоп» як визначальні у публіцистичному доробку Є. Сверстюка⁴.

Методологічна основа дослідження. Для розкриття теми статті використано порівняльно-історичний метод, методи аналізу та синтезу, узагальнення й абстрагування.

¹ Бахтін, М. (1986), «Форми времени и хронотопа в романе», *Очерки по исторической поэтике. Литературно-критические статьи*, Художественная литература, Москва, с. 121–290.

² Копистянська, Н. (2012), *Час і простір у мистецтві слова* : монографія, ПАІС, Львів, 344 с.

³ Кримський, С. (2008), Під сигнатурою Софії, Видавничий дім «Києво-Могилянська академія», м. Київ, 718 с.

⁴ Лисенко, Л. (2013), Публіцистика Євгена Сверстюка: пошук «істини» у ствердженні духовних цінностей, *Рідний край*, № 1 (28), с. 36-39.

Виклад основного матеріалу. Твір завжди починається з авторського задуму. Варто зауважити, що авторський задум у публіцистиці дещо різниться від авторського задуму художнього твору. Автор і в одному, й в іншому випадку керується певною логікою перетворення хронотопу, але документальна, історична точність, хронологічний і подієвий фактаж, дають змогу публіцистові уникнути деформацій реальності, навпаки допомагають читачеві спільно з автором критично поглянути на реалії сьогодення. Публіцистичні ретроспекції, звісно, залежать і від життєвого досвіду автора, і від його включення в соціальні інститути, але й від його громадянської поведінки у суспільстві. Тому й дослідження публіцистичних творів не може відбуватися лише на рівні відстороненого вихолощеного теоретизування. Важливим має бути у такому спілкуванні співпереживання історії, пошук дотикових точок її розуміння.

У статті «З іскрою Донкіхотства у серці (Євген Сверстюк)» Іван Кошелівець звертається до філософських міркувань Блеза Паскаля, висловлених у «Думках», про те, з якого пункту найкраще спостерігати мистецький образ. «Погано з надто великої відстані, як і з надто малої. Є лише одне відповідне місце: інші будуть або задалеко, або заблизько, зависоко або занизько. Перспектива визначає це місце образотворчому мистецтві». Але Євген Сверстюк мав унікальний дар, він умів, як пише про нього Іван Кошелівець, «знайти невловну паскалівську точку, змінну для кожної доби, з якої в конкретних історичних обставинах найкраще видно літературну постань чи явище. І виходить у нього це так природно, що читач, сам того не помічаючи, стає на ту саму точку і до кінця лишається в полоні авторової логіки»⁵.

Логіка публіцистичних творів Є. Сверстюка – це логіка поетапного, точного відтворення реалій історії України. Вона розчиняє час у просторі життя кожного, наближає кожного до минувшини краю, як життєва дорога повертає до батьківського порогу через архетипне переживання кожного з цих символів. Таке повернення акцентує увагу на непроминальності того, що врешті становить життєвий досвід, бо і є тією паскалівською точкою, з якої добре видно обрії минулого і майбутнього, яка, з одного боку, є зоною мисленнєвого комфорту, а з іншого – початком оновлення і відліку нового часу, спроектованого в розширення світу людини, оснащеної вже новим, осмисленим, досвідом оживлення пам'яті, бо саме з «усвідомлення своєї історії і свого обов'язку»⁶ й починається людина.

Час бачиться Є. Сверстюку «спогадом про минуле і майбутнє», в якому «ідилічне марення про Україну» межує з «примарою вічної чужини»⁷. І оцей спогад про минуле і майбутнє дуже близький за змістом із Шевченковим «І мертвим, і живим, і ненарожденним», своєрідне прогностичне переживання ключових історичних подій (тут варто звернути увагу на поняття «історія» як на часову субстанцію та на події і явища, які її складають, як на такі, що відбуваються у певних просторах, якими є країни, спільноти, родини, товариства та ін.), що складає цілісне (епічне) прочитання себе в історії, не загубленого в часі, а такого, хто посідає у відкритому історизмі своє місце, долучаючись до творення історії.

⁵ Кошелівець, І. (2018), Можна одверто? або Туга за катарсисом (статті, огляди, рецензії, інтерв'ю), ФОП Панов А. М., Харків, с. 141.

⁶ Сверстюк, Є. (1998), «Остання зона Василя Стуса», Наша віра, №10 (126), жовтень, с. 3-4.

⁷ Сверстюк, Є. (2011), «Феномен Шевченка», Шевченко понад часом. Есеї, ВМА «Терен»; ТОВ «Видавничий дім "Кієво-Могилянська академія"», с. 41.

Н. Копистянська, аналізуючи дослідження часопросторової проблематики С. Скварчевської, слушно зауважує, що «комбінація представленого часу минулим, теперішнім чи майбутнім дозволяє відтворити типи, ритм, тривалість і черговість подій»⁸.

Ретроспекції, до яких вдається Євген Сверстюк, – це основа його творчості. Писати про історію – для Є. Сверстюка – «це передусім прийняти найвищу присягу вірності фактам та істині, правдиво писати про всі видатні події та всіх видатних людей – з пісні слова не викинеш! – про все, що зберегла народна пам'ять – крізь голод 1933 року, крізь чуму 1937-го, крізь вогонь 1941-1945 років»⁹.

Історичний паралелізм публіцистики Є. Сверстюка має подвійний потенціал. З одного боку – автор надає аргументи для підтвердження своєї думки, а з іншого – показує нам історичні колізії в новому ракурсі, що допомагає осмислити минуле, краще зрозуміти теперішнє, замислитися про майбутнє. Сторінки його творів – це простір авторських міркувань, логіка яких вражає вільним переміщенням автора в часі і вмінням вихопити з нього найсуттєвіші, інколи прецедентні, інколи просто несподівані, забуті або й невідомі історичні факти, щоб змусити їх резонувати у нових історичних реаліях передовсім для того, щоб вказати на важливість національного і потребу надавати йому більшого значення.

У книзі «Під сигнатурою Софії» філософ С. Кримський зазначає, «що на порозі III тисячоліття з особливою силою постає соціальна вимога освоєння історії, тобто минулого, теперішнього та майбутнього як життєвих цінностей... Минуле стає все більш актуальним. Це з особливою силою розкривають процеси національного ренесансу... Адже національне відродження потребує ціннісного засвоєння усього того, що зберігається в часі, пробудження сталих цінностей, інваріантного змісту досвіду нації»¹⁰.

Вдаючись до ретроспекцій, Є. Сверстюк заохочує повертатись до національних джерел і шукати в собі прояви національного, маючи на меті повернути своїй аудиторії історичну пам'ять. Саме її публіцист вважав однією з найнеобхідніших умов існування незалежної держави. «Невмируще серце України живить історія. Вона народила Шевченка і тисячі національних героїв, і вони можуть знову воскреснути в кожному юнакові і дівчині. Ось чому історію України заховали від нас і стали випаювати її «каленим железом»¹¹.

Сверстюк у слові намагається не просто відобразити світ, перелічивши факти, не просто вказати на проблему чи вихід із неї, а, передусім, намалювати людям дорогу, яка обов'язково пролягає через правду та істину. Ця дорога, у контексті історичному і водночас архетипному, – постійне перебування людини між двома світами: сакральним і профанним, світом дитинства і світом зрілості, світом добра і світом зла, світом правди і світом олжі та маніпуляцій. Щось середнє на кшталт «напівправди», «напівбрехні» він вважає шкідливим для людини, оскільки така половинчастість заважає людині усвідомити, збагатити, знайти себе, протиставити минуле вічному. У пошуках себе людина ніби опиняється на перехресті доріг, «на

⁸ Копистянська, Н. Там само, с. 50.

⁹ Сверстюк, Є. (1999), «Собор у риптованні», *На святі надії: Вибране*, Наша віра, Київ, с. 53.

¹⁰ Кримський, С. Там само, с. 256-259.

¹¹ Сверстюк, Є. (2009), «З приводу процесу над Погружальським», *Не мир, а меч*, ВМА «Терен», Луцьк, с. 385.

роздоріжжах і бездоріжжах історії»¹². «А на кожному перехресті доріг – активний вибір, – висновує Є. Сверстюк, описуючи життєву дорогу Шевченка. – Канва поетового життя напрошується до канонізації: неясна юність, пророча місія у 30 років, шлях на Голготу в 33, тріумфальне повернення після смерті зі словом новим, гнані і переслідувані учні... І при цьому він ніде не зазірав місця»¹³.

У творах Є Сверстюка ми часто натрапляємо на визначення поняття «світ». У ньому публіцист поєднує і глобальне, і локальне його розуміння, і метафоричне окреслення світу як простору, у якому в певний час відбуваються певні події, які змінюють сприйняття світу. Передовсім варто звернути увагу на його трактування макросвіту і мікросвіту: «У нашому мікросвіті справді живе макросвіт. На нас діють його закони, навколо нас витають, нас будять і нас опромінюють вічні супутники – носії Духу. Істину вчення Григорія Сковороди про єдність трьох світів – мікросвіту, макросвіту і світу Біблії – ми гостро відчули у ХХ столітті, коли від втрати цього третього світу почали розпадатися і шухнути перші два»¹⁴.

Окрім того, втрата «третього світу», духовного, призвела до втрати «світу трансцендентних ідей», залишивши натомість «витоптаний пустир нашої історії», «край беззаконня», «пограбований край», «розхитаний світ», «озлоблений», «суєтний», «закріпачений», «дрібнокорисливий світ насильства і облуди», а ще духовну розщепленість, «що загрожує руйнуванням духовних начал», коли «Вдома вірую, а на роботі – ні. Вдома вірую, а в школі – ні. В душі вірую, а в ділах – ні»¹⁵.

Саме тому у формуванні історичної пам'яті важливу роль, на думку Є. Сверстюка, відіграє осмислення трагедій, поразок та катастроф (про «катастрофічну свідомість» писав також С. Кримський, як і про те, що історія ХХ століття «перетворилась на свідчення катастроф і поразок людини, яка зазирнула в такі безодні зла, що повинна переродитись»¹⁶). Щоб мінімізувати негативний вплив переживання катастрофічного на виважене світосприйняття та пояснити, що поняття «уроки історії» не пуста метафора, а те, що потрібно засвоювати і з чого робити висновки на майбутнє, автор і вдається до історичного паралелізму. Приміром, пишучи про Голодомор, він нагадує, що це було вбивство українців, яке організував радянський режим, завдавши непоправної шкоди звичному трибу людського життя. Також публіцист нагадує, що винні за цей злочин досі не покарані, а це створило передумови для інших катастроф ХХ століття. З-поміж іншого автор також зауважує, що у ставленні до цієї трагедії виявлялась сутність багатьох людей, як тоді, так і сьогодні. Не забуває він нагадати і про те, що відсутність повідомлень про Голодомор в інформаційному просторі того часу не була випадковою, адже світ не раз закривав очі на злочини в СРСР. «Знекровлена і світом забута Україна знов конала з голоду 1947 року (хліб пішов на укріплення маріонеткових режимів), а повстала Західна Україна

¹² Сверстюк, Є. (2011), «Геній віри й любови», *Шевченко понад часом...* с. 155.

¹³ Сверстюк, Є. (2011), «Рік високого сонця», *Шевченко понад часом...* с. 76, 78.

¹⁴ Сверстюк, Є. (2011), «Феномен Шевченка», *Шевченко понад часом...* с. 30.

¹⁵ Сверстюк, Є. «На межі фатальної». *На святі надії*. URL: <http://ukrlife.org/main/sverstuk/fatalno.htm>

¹⁶ Кримський, С. Там само, с. 256.

була задушена на очах усього світу. А в той час чемні джентльмени воліли гратися в рожеві ілюзії мирного прогресу»¹⁷.

Є. Сверстюк вказує на те, що злочини радянського режиму стали тією силою, що поруйнувала триєдиний світ і створила ілюзорність реальності світу, позбавленого форми¹⁸. Автор занурюється в історію, проводить історичні паралелі, віднаходить зв'язки між ними і в такий спосіб апелює до колективного мислення, майстерно застосовуючи дієвий публіцистичний конструкт – «що далі – то ближче»: «Чорний 1933 і Чорнобиль начебто не мають прямого зв'язку, коли не рахувати, що рішення про геноцид в Україні, так само як рішення побудувати під Києвом дешеvu АЕС на експорт електроенергії – приймалися у Кремлі»¹⁹. Більш жорстке формулювання знаходимо у статті «Застереження пророків»: «Я твердо переконаний: репетиція Бабиного Яру була в 1933-му, коли сім мільйонів українського народу убито голодом за один рік. Саме тоді фюрер прийшов до влади і одразу отримав від Сталіна гарантію всездозволеності: якщо можна промовчати убивство семи мільйонів, а інший думає, що це його не стосується»²⁰. Аналіз історичних драм (зокрема ХХ ст.) автор використовує як своєрідний історичний акцент, що допомагає прояснити, осмислити причини катастроф і поразок, аби запобігти повторенню їх у майбутньому.

Водночас часопростір Є. Сверстюка формують і знакові постаті різних епох. Згадкою про них він знов-таки апелює до нашої свідомості, наближає їх до нас роздумами про їхнє діяльне переживання часу. З поміж таких – Григорій Сковорода, Микола Гоголь, Самійло Величко, Григорій Кониський, Євген Гребінка, Микола Костомаров, Пантелеймон Куліш, Ізмаїл Срезневський, Василь Стус, Данте Аліг'єрі, Гете, Шиллер, Антуан де Сент-Екзюпері і ще багато інших. Але передовсім – це Шевченко. «Кобзареву ноту» слів «А ми неначе розійшлися, неначе брались не єдналися» Є. Сверстюк споріднює з «Гетівською тугою за втраченою миттю, якої не спинить»²¹. Хоча тут досвідчений читач відчує і відлуння Горацієвого «*Carpe diem*», що можна вважати і вихідною точкою наступних міркувань про суть втраченого часу, і запрошенням до організації внутрішніх сил на продуктивне його використання у самобудівництві і облагородженні свого макро- і мікросвіту.

Тугу за втраченою миттю можна прирівняти до катарсису, для якого публіцист також визначає певні просторові кордони розгортання. Таким феноменом простору, його ментального відчуття і розширення у творах Є. Сверстюка є серце: простір Віри, Любові, Надії, простір нестатичний, вільний, центр внутрішнього всесвіту мікрокосму людини, в якому пульсує трансценденція креативних процесів.

Як свого часу Памфіл Юркевич бачив серце «осердям духовного і душевного життя людини», «містилищем всіх пізнавальних дій душі», «містилищем волі і жадань», містилищем, в якому «зачинається і зароджується рішучість людини на ті чи ті вчинки»²², так і Є. Сверстюк, по суті, декларує ідею кордоцентризму українського

¹⁷ Сверстюк, Є. (2015), «Осквернення священного дару життя», *Блудні сини України*, Апріорі, Львів, с. 48.

¹⁸ Сверстюк, Є. (2011), «Остання сльоза», *Шевченко понад часом...* с. 17-18.

¹⁹ Прямим текстом за 18.09.13. Гість студії Євген Сверстюк: <https://www.youtube.com/watch?v=ulYFJ-aFF-k>

²⁰ Сверстюк, Є. «Застереження пророків», *Не мир, а меч...* с. 150.

²¹ Сверстюк, Є. (2011), «Остання сльоза», *Шевченко понад часом...* с. 17.

²² Юркевич, П. (1993), *Вибране*, Видавництво гуманітарної літератури «Абрис», Київ, с. 74.

народу, в серці якого «живуть правічні символи»²³, який «розуміє серцем»²⁴ і завдяки цьому «дивиться на людей душею», з якої народжується «любов-добро»²⁵, яка у творах автора проростає/єднається Шевченковою «всетворящою любов'ю», «любов'ю офірною», бо «одержимий любов'ю приносить себе у жертву без вагань»²⁶.

Принцип любові є визначальним для творчості Сверстюка. Любов – центральна категорія Христового вчення, альфа і омега християнської філософії. «Обдарованість любов'ю – то головний вимір людини. Здатність любити, плекати любов у собі, в дітях, в навколишньому світі – то турбота найголовніша. Це творчий дар!», – вважає Євген Сверстюк і стверджує, що у творчості також криється глибоке джерело любові, яку туди заклав її автор ще десятки, а то й сотні років тому. Бо й «Шевченка люблять не інакше, як у відповідь на його велику любов, нечувану силу любови і доброти»²⁷.

У творах Сверстюка любов набуває значення сакрального простору віри, в якому і всеохопна Божа любов, і любов до Бога (бо «не можна відділяти Христа від людської історії»²⁸), любов до ближнього і майже релігійна Шевченкова любов, саме та «любов-добро», яка наповнює храм людської душі і стає «головним виміром людини».

Висновки. Просторово-часовий континуум публіцистики Євгена Сверстюка – це відтворення цілісної історії як поступального процесу розвитку людства, формування цілісного, всеохопного, можна сказати – епічного, прочитання і розуміння цих процесів через акцентацію уваги читача на ключових подіях, явищах, фактах; долучення до формування таких уявлень своєрідного феномену нагадування про активну участь у процесі творення історії ключових персоналій світової та української культури, актуальне наближення їх до сучасних культурно-історичних реалій через часопросторове прочитання головних архетипів (національних, моральних, культурних, історичних), які становили основу їхніх світоглядних орієнтирів; постійне вдосконалення власної активної життєвої постави як цілісного світогляду, сформованого вдумливим переосмисленням досвіду минулих поколінь; діяльне переживання реалій сучасного для нього світу; прогностичне формулювання думок, заснованих на національному і християнському ґрунті; висока культура і патріотизм.

²³ Сверстюк, Є. (2011), «Перший кобзар», *Шевченко понад часом...* с. 128.

²⁴ Сверстюк, Є. (2011), «Остання сльоза», *Шевченко понад часом...* с. 25.

²⁵ Сверстюк, Є. (2011), «Феномен Шевченка», *Шевченко понад часом...* с. 44.

²⁶ Сверстюк, Є. (2011), «Рік високого сонця», *Шевченко понад часом...* с. 110.

²⁷ Сверстюк Є. (2004), «Любов, яку ми успадкували». *На хвилях «Свободи». Короткі есеї*, ВМА «Герен», Луцьк, с. 51.

²⁸ Іван Павло II. (2005), Пам'ять та ідентичність. Бесіди на зламі тисячоліть, Перекл. з італ. Мар'яни Прокопович, Літопис, Львів, с. 29.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

1. Бахтін, М. (1986), «Формы времени и хронотопа в романе», *Очерки по исторической поэтике. Литературно-критические статьи*, Художественная литература, Москва, с. 121–290.
2. Іван Павло П. (2005), Пам'ять та ідентичність. Бесіди на зламі тисячоліть, Перекл. з італ. Мар'яни Прокопович, Літопис, Львів, 168 с.
3. Копистянська, Н. (2012), Час і простір у мистецтві слова : монографія, ПАІС, Львів, 344 с.
4. Кошелівець, І. (2018), «З іскрою Донкіхотства у серці (Євген Сверстюк)», *Можна одверто? або Туга за катарисом (статті, огляди, рецензії, інтерв'ю)*, ФОП Панов А. М., Харків, с. 134-141.
5. Кримський, С. (2008), Під сигнатурою Софії, Видавничий дім «Києво-Могилянська академія», Київ, 718 с.
6. Лисенко, Л. (2013), «Публіцистика Євгена Сверстюка: пошук «істини» у ствердженні духовних цінностей», *Рідний край*, № 1 (28), с. 36-39.
7. Прямим текстом за 18.09.13. Гість студії Євген Сверстюк. URL: <https://www.youtube.com/watch?v=ulYFJ-aFF-k>
8. Сверстюк, Є. (2004), «Любов, яку ми успадкували», *На хвилях «Свободи». Короткі есеї*, ВМА «Терен», Луцьк, с. 51-54.
9. Сверстюк, Є. (2009), «Застереження пророків», *Не мир, а меч*, ВМА «Терен», Луцьк, с. 148-152.
10. Сверстюк, Є. «На межі фатальній», *На святі надій*. URL: <http://ukrlife.org/main/sverstuk/fatalno.htm>
11. Сверстюк, Є. (1998), «Остання зона Василя Стуса», *Наша віра*, №10 (126), жовтень, с. 3-4.
12. Сверстюк, Є. (1999), *На святі надій: Вибране*, Наша віра, Київ, 1999, 784 с.
13. Сверстюк, Є. (2009), «З приводу процесу над Погружальським», *Не мир, а меч*, ВМА «Терен», Луцьк, с. 381-388.
14. Сверстюк, Є. (2011), «Перший кобзар», *Шевченко понад часом. Есеї*, ВМА «Терен»; ТОВ «Видавничий дім “Києво-Могилянська академія”», с. 128-133.
15. Сверстюк, Є. (2011), «Рік високого сонця», *Шевченко понад часом. Есеї*, ВМА «Терен»; ТОВ «Видавничий дім “Києво-Могилянська академія”», с. 70-116.
16. Сверстюк, Є. (2011), «Феномен Шевченка», *Шевченко понад часом. Есеї*, ВМА «Терен»; ТОВ «Видавничий дім “Києво-Могилянська академія”», с. 30-48.
17. Сверстюк, Є. (2015), «Осквернення священного дару життя», *Блудні сини України*, Апріорі, Львів, с. 41-48.
18. Сверстюк, Є. (2011), «Остання сльоза», *Шевченко понад часом. Есеї*, ВМА «Терен»; ТОВ «Видавничий дім “Києво-Могилянська академія”», с. 17-25.
19. Сверстюк, Є. (2011), «Геній віри й любови», *Шевченко понад часом. Есеї*, ВМА «Терен»; ТОВ «Видавничий дім “Києво-Могилянська академія”», с. 152- 155.
20. Юркевич, П. (1993), *Вибране*, Видавництво гуманітарної літератури «Абрис», Київ, 400 с.

REFERENCES

1. Bakhtin, M. (1986), «Formy vremeny y khronotopa v romane», *Ocherky po ystorycheskoi poetyke. Lyteraturno-krytycheskye staty*, Khudozhestvennaia lyteratura, Moskva, s. 121–290.
2. Ivan Pavlo II. (2005), Pamiat ta identychnist. Besydy na zlami tysiacholit, Perekl. z ital. Mariany Prokopovych, Litopys, Lviv, 168 s.
3. Kopystianska, N. (2012), Chas i prostir u mystetstvi slova : monohrafiia, PAIS, Lviv, 344 s.
4. Koshelivets, I. (2018), «Z iskroiu Donkikhotstva u sertsii (Ievhen Sverstiuk)», *Mozhna odverto? abo Tuha za katarsysom (statti, ohliady, retsenzii, interviiu)*, FOP Panov A. M., Kharkiv, s. 134-141.
5. Krymskyi, S. (2008), Pid syhnaturou Sofii, Vydavnychi dim «Kyievo-Mohylianska akademiia», Kyiv, 718 s.
6. Lysenko, L. (2013), «Publitsystyka Yevhena Sverstiuka: poshuk «istyny» u stverdzhenni dukhovnykh tsinnostei», *Ridnyi krai*, № 1 (28), s. 36-39.
7. Priamym tekstem za 18.09.13. Hist studii Yevhen Sverstiuk. URL: <https://www.youtube.com/watch?v=ulYFJ-aFF-k>
8. Sverstiuk Ye. (2004), «Liubov, yaku my uspadkuvaly», *Na khvyliakh «Svobody»*. *Korotki esei*, VMA «Teren», Lutsk, s. 51-54.
9. Sverstiuk, Ye. (2009), «Zasterezhennia prorokiv», *Ne myr, a mech*, VMA «Teren», Lutsk, s. 148-152.
10. Sverstiuk, Ye. «Na mezhi fatalnii», *Na sviati nadii*. URL : <http://ukrlife.org/main/sverstuk/fatalno.htm>
11. Sverstiuk, Ye. (1998), «Ostannia zona Vasylia Stusa», *Nasha vira*, №10 (126), zhovten, s. 3-4.
12. Sverstiuk, Ye. (1999), *Na sviati nadii: Vybrane*, *Nasha vira*, Kyiv, 1999, 784 s.
13. Sverstiuk, Ye. (2009), «Z pryvodu protsesu nad Pohruzhalskym», *Ne myr, a mech*, VMA «Teren», Lutsk, s. 381-388.
14. Sverstiuk, Ye. (2011), «Pershyi kobzar», *Shevchenko ponad chasom . Esei*, VMA «Teren»; TOV «Vydavnychi dim ‘Kyievo-Mohylianska akademiia’», s. 128-133.
15. Sverstiuk, Ye. (2011), «Rik vysokoho sontsia», *Shevchenko ponad chasom. Esei*, VMA «Teren»; TOV «Vydavnychi dim ‘Kyievo-Mohylianska akademiia’», s. 70-116.
16. Sverstiuk, Ye. (2011), «Fenomen Shevchenka», *Shevchenko ponad chasom. Esei*, VMA «Teren»; TOV «Vydavnychi dim ‘Kyievo-Mohylianska akademiia’», s. 30-48.
17. Sverstiuk, Ye. (2015), «Oskvernennia sviashchenoho daru zhyttia», *Bludni syny Ukrainy*, Apriori, Lviv, s. 41-48.
18. Sverstiuk, Ye. (2011), «Ostannia sloza», *Shevchenko ponad chasom. Esei*, VMA «Teren»; TOV «Vydavnychi dim ‘Kyievo-Mohylianska akademiia’», s. 17-25.
19. Sverstiuk, Ye. (2011), «Henii viry y liubovy», *Shevchenko ponad chasom. Esei*, VMA «Teren»; TOV «Vydavnychi dim ‘Kyievo-Mohylianska akademiia’», s. 152-155.
20. Iurkevych, P. (1993), *Vybrane*, Vydavnytstvo humanitarnoi literatury «Abrys», Kyiv, 400 s.

TIME AND SPACE OF HISTORICAL PARALLELS OF EUGEN SVERSTIUK'S JOURNALISM

Tetiana Khomenko

*Ivan Franko National University of Lviv
Generala Chuprynky str. 49, 79044, Lviv, Ukraine
e-mail: homenko.tet@gmail.com
<https://orcid.org/0000-0003-2917-3469>*

The article is dedicated to the investigation of time-space measurements of journalistic works of Eugen Sverstiuk, a well-known Ukrainian journalist. In particular, the time-space continuum of his works is being discussed, which is characterized as comprehensive, continuous, filled with archetypical images which metaphorize the text, but at the same time structure it, and are beaded on the axis of time and documentarily located in the space. The logics of images initiated in the text is exaggerated by constant dwelling of the author in the time-space dimensions of the epoque, of which he was a contemporary, as well as precise knowledge of World and Ukrainian history and culture.

Historical parallelism of journalism of E. Sverstiuk possesses double potential. On the one hand, the author provides arguments for confirmation of his own opinion, and on the other, he shows us historical collisions in the new aspect, which helps consider the past, better understand the present, and think of the future. Pages of his works is space for author's considerations, which logics impresses by free transgression of the author in the time, and his ability to grasp the most essential, although sometimes precedent, sometimes sudden and forgotten, or even unknown historical facts in order to force them to resonate in the new historical realities, first of all to indicate the importance of national and the need for assigning to it more significance.

Using retrospectives, E. Sverstiuk encourages us to return to the national sources and to seek in ourselves the reflections of nationality in order to return historical truth to our audience. This is what, according to E. Sverstiuk, was believed to be one of the most necessary conditions of existence to the independent state. Time-space continuum of E. Sverstiuk's journalism is reproduction of comprehensive history as continuous process of the development of humanity, and of formation of comprehensive, total, and so to say epic reading and understanding of these processes via accentuation of reader's attention on key events, phenomena, and facts.

Key words: time-space, history, historic parallels, retrospection, journalism.